

Språket i centrum – att tänka på som handledare på jobbet.

Du som handledare kommer att vara otroligt viktig för din språkpraktikant. Genom att samtala och knyta an till personen du handleder, ökar chanserna till språkutveckling.

Forskning visar att goda språkkunskaper ger ökade möjligheter till integration och socialt liv. God språk-, läs- och skrivförmåga ger bättre anställningsmöjligheter, ett friskare liv och bidrar till ett mer demokratiskt samhälle. Du som handledare är en språklig förebild. Hur du samtalar, språkar och samspelar påverkar den handledde.

Motivation är A och O

Motivation är viktigt för att lära sig ett nytt språk. Om drivkraften brister så kan språkinläringen ta mycket lång tid. Uppmuntra därför de naturliga drivkrafterna hos personen du handleder.

Ta vara på de naturliga sammanhangen

I naturliga sammanhang utvecklas språk vid upplevelser med närstående. Den känslomässiga anknytningen är viktig. Lär känna och skapa en positiv relation med språkprak-

tikanten. Visa nyfikenhet, acceptans och förståelse för att språket tar tid eller blir fel ibland.

Interagera mera

Språkutveckling sker i interaktion. Det behövs goda samtal, gemenskap och samspel där alla förväntas bidra. Ta vara på de gemensamma upplevelserna. Hjärnan minns händelser med olika sinnen. Orden blir naturliga tankeredskap för att sortera de nya erfarenheterna. Prata om det ni ser, hör, gör, upplever.

Omgivningen, dess språkvanor och det egna vardagsspråkandet kommer att avgöra hur mycket språk personen tillägnar sig. Språkutveckling är alltid ett resultat av kombinationen mellan de inre resurserna hos den som lär, och den språkstimulans som omgivningen ger.

Ha höga förväntningar på den du ska handleda. Du står för hopp och tilltro. Den handledde kommer lära sig!

#1 – Flerspråkighet – ingen maxgräns

En majoritet av världens befolkning är flerspråkig, och det finns ingen maxgräns för hur många språk en människa kan lära sig. I den mån det finns begränsningar, beror det inte på hjärnan eller språkförmågan. Det är tiden som avgör.

Ordförståelse ger omvärldsförståelse

Flerspråkighet har många fördelar. Den som lärt sig ord för olika begrepp – ord som inte helt motsvarar varandra utan reflekterar nyanser – får en mer varierad kunskap om världen. Flerspråkiga har tillgång till fler sociala arenor och kan röra sig i ett större antal kretsar än enspråkiga.

1 + 1 = många

Ju fler språk man kan, desto lättare blir det att lära in nya

språk. Den som har ett eller flera grammatiska system i hjärnan kan lättare ta till sig ännu ett. Det är lättare att hitta rätt i det nya språkets uttal, när man kan ett annat språkut-tal.

Mängder med ord behövs på jobbet

Med runt 3 000 ord kan man klara vardagen i de flesta länder. Men för att kunna delta i diskussioner kring ett specifikt ämne eller område behövs mängder av ord! Det krävs även en språklig utbyggnad och ett ämnesspecifikt språk. Att arbeta långsiktigt med ordförrådet och ge kontinuerliga och nåbara språkliga utmaningar är avgörande för integration och möjlighet att leva fullt i samhället.

#2 – Språket och kulturen på arbetet

Språk är beroende av kontext. Man pratar på olika sätt i olika sammanhang. Språket och samspelet under videokonferensen är inte samma som på fikarasten. Språket är också kulturellt betingat med olika koder för samtal och samspel. Det kan handla om hur nära man står varandra rent fysiskt i ett samtal, vilka som förväntas delta i samtalet eller hur man gör för att ta ordet när man vill säga något. Detta är inte lätt att förstå om inte någon förklarar och stöttar, och det kan vara skönt att någon på den nya arbetsplatsen berättar om alla de där "oskrivna reglerna".

Varmt för dig – kallt för mig

Olika referensramar kan påverka språkförståelsen. Hur du förstår begreppen "värmebölja" eller "ösregn" är beroende av de klimat du har erfarenhet av. Förståelsen av begreppet "delaktighet" beror på vilken kultur du upplevt tidigare. Synen på auktoriteter eller hierarkier kan påverka hur man själv vågar ta för sig i samvaro med andra. Hur ser språket

och språkanvändandet ut på just din arbetsplats?

Ord och uttryck på jobbet – exempel

- Professionsspecifika ord och uttryck: cell, membran, dendrit, axon. (läkare)
- Organisationsspecifika ord och uttryck: verksamhetsplan, nämnd, internkontroll, kvalitetsberättelse. (kommunal verksamhet)
- Andra viktiga ord: projekt, process, del, helhet, mål, slutkund, intern, extern, kontroll, granskning, central, perifer.
- Kontexten och kulturen på arbetsplatsen: "brandkårsutryckning" eller "släcka bränder", ambulering, "kommunbalkelse", "LUI-fel". (de sistnämnda går inte att räkna ut – de behöver förstås i sammanhanget).

#3 - Din roll som handledare

Både du och språkpraktikanten kan känna osäkerhet i början. Det är ok att uppleva ovisshet. Underlätta för varandra genom att prata om hur ni vill ha det.

Fråga och diskutera

... Hur vill du att jag gör om språket blir fel? Ska jag spegla dig? Vill du att jag rättar?

... Vill du att jag "fyller i" om du letar efter ord?

... Hur lär du dig bäst?

... Hur vill du ha återkoppling från mig?

... Hur vill du få hjälp av mig?

... När pratar vi om hur vi arbetar tillsammans?

... Vad kan jag göra för att underlätta för dig?

... Vad kan du själv göra för att lära dig så snabbt som möjligt?

... Hur kan jag stötta dig på bästa sätt?

... När ger du mig feedback om hur jag är som handledare?

Skriv ett språkkontrakt!

Skapa en samsyn som en trygg struktur för ert samtal och den professionella relationen. Det bidrar till att ni kan sätta rimliga förväntningar på varandra, vilket är bra för relationen och känslan av kontroll över situationen.

Vad behövs utifrån de situationer du och den du handleder kommer att möta? Det finns flera olika strategier och tips för dig som språkhandledare.

#4 - Strategier och konkreta tips

Tips vid möten

Skapa förståelse inför möten när den handledde deltar. Det kan handla om att den handledde får filmer, bilder, eller ordlistor i förväg. Prata med den handledde om vad mötet kommer att handla om. Diskutera gärna efteråt.

Tips vid instruktioner

Efter instruktion – be den handledde förklara, upprepa eller bolla tillbaka instruktionen. Ge enskilda instruktioner istället för gruppinstruktioner om du har flera nya medarbetare.

- Visa att du uppskattar att språkpraktikanten vågar fråga.
- Tänk på att förklara uttryck och metaforer (uttryck och bildligt språk där det inte går att räkna ut den faktiska betydelsen).
- Använd bilder, illustrationer eller filmer. Tankekartor, tidslinjer och blockscheman är också värdefullt. Bildgoogla och använd ordböcker.
- Gör ett eget lexikon.
- Det är tröttande att lära sig ett nytt språk. Språkträningen läggs på ordinarie arbetsuppgifter, vilket orsakar dubbel ansträngning. Fokusera på vad som sägs. Fastna inte i hur det sägs. Ta pauser!

- Ge tid för att tänka igenom och formulera.
- Läs tillsammans eller var och en. Diskutera hur ni uppfattat budskap och svåra ord.
- Gör uppgifter tillsammans i par eller gruppvis. Tänk på tempo och talutrymme.
- Prata om ordens betydelser. Ett exempel är framsteg, framgång, framföra, framförhållning, framtid, framåtanda, framkasta. Diskutera "fram" i betydelsen "riktning" eller i betydelsen "det som ännu inte hänt".

Förenklat språk - en fälla

Förenklat språk riskerar att sänka de kognitiva kraven. Praktikanten kan inte alltid uttrycka sina kunskaper – vi uppfattar det som att hen inte har kunskaperna. Därför finns risk att vi sänker den språkliga nivån för mycket, vilket ofta leder till sänkta krav allmänt. En nedåtgående spiral är förödande för andraspråksinläring, eftersom möjligheterna att lyckas enligt kravnivån minskar när vi sänker kraven. Gör felanalyser – försök se bakom praktikantens bristande språkliga uttryck för att hitta kunskaper och insikter.

#4 – Strategier och konkreta tips, forts.

Bra förhållningssätt som handledare

- Tala tydligt i lugnt tempo
- Artikulera
- Använd ditt kroppsspråk och gestikulera

- Använd bilder och annat visuellt stöd
- Skapa ett stöttande klimat
- Ge tid – stress är en av språkets värsta fiender.

#5 – Några ord på vägen om språkförståelse

Hjärnan vill ha repetition och kontraster

Hjärnan letar efter mönster. I språket hittar den det genom repetition och kontrast. För att para ihop rätt ord med rätt föremål eller begrepp behöver ord upprepas i olika sammanhang.

Regeln om tre

För att snappa upp och lära sig förstå ett ord behöver man i genomsnitt höra det cirka tre gånger. Upprepa det nya ordet i tre olika meningar. "Detta är en flygel. Flygeln liknar ett piano men är större. Har du provat att spela flygel någon gång?"

Regeln om sju

För att få in ordet i ditt aktiva ordförråd, och göra det till ditt, behöver du få prova/säga/använda det cirka sju gånger.

Att förstå jobbet – och inte språket

Att förstå innebär olika saker beroende på vad du avser: uppgiftsförståelse, situationsförståelse eller språkförståelse. Det är fullt möjligt att förstå sammanhang, uppdrag eller uppgift utan att förstå språket. Det är på samma sätt möjligt att ha språkförståelse och kunna tolka det som sägs, men inte förstå uppgiften som ska lösas.

Din intelligenta medarbetare

Brister i språkförståelse är inte detsamma som brister i kognitiv förståelse. Många som är nya i ett språk vittnar om att de blir betraktade som mindre intelligenta av de som behärskar språket. Det är naturligtvis förödande för självförtroende, motivation och självbild.

Strategier för att hitta varandra

"Tänk om vi inte förstår varandra – så jobbigt, så pinsamt, så obekvämt!" Det är ok att känna så, och helt naturligt. Ta med dig några strategier:

- Det är inte farligt.
- Ta det lugnt!
- Försök igen, eller med andra ord.
- Använd bilder, foton.
- Visa, rita, gestikulera.
- Skratta tillsammans när ni kör fast!

Visa alltid att du vill förstå – att det är viktigt för dig att lyssna på vad språkpraktikanten har att säga!